

פרוטוקול מס. 212

מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה

יום ו', י' באב, תשל"ו - 6 באוגוסט, 1976, שעה 8.30

נ כ ח ו

חברי הוועאה: היו"ר י. ארידור
נ. אליעד
ע. אמורי
א. אבוחצ'רא
י. בארי
א. גיבלבר
מ. גז
ל. דיציאן
א. הרליץ
מ. ורטמן
א. ורדיגר
א. יריב
ב. מואב
ד. קורן
ב.צ. קשת

מוזמנים: שר הפנים י. בורג

משרד הפנים (ש. רותם
(ב. יערי
(פ. אייזנטל

מזכיר הוועדה: י. ברזני

ר ש מ ה: א. דגני

סדר-היום: מצב הביוט בצפת - הצעה לסדר-היום של
חבר-הכנסת גיבלבר;

חוק לתיקון פקודת הרשויות המקומיות
(מס עסקים) (תיקון מס. 7), תשל"ו-1976.

מצב הביוב בצפת - הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת גיבלבר

היו"ר י. ארידור: אני פותח את הישיבה.

הסעיף הראשון בסדר-היום הוא: מצב הביוב בצפת, הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת גיבלבר שהועברה לוועדת הפנים. אני מציע שחבר-הכנסת גיבלבר יאמר דברי פתיחה, ולאחר שנשמע את ההערות של חברי הוועדה נעביר את הנושא לוועדת משנה.

א. גיבלבר:

לפני מספר חדשים, במסגרת של סיור של ועדת העבודה, ביקרנו בכמה שכונות בצפת, ראינו שיכונים חדשים, אתרי בניה, שטחים שמכשירים אותם לבניה, וכך הגענו למקום מסוים שבו ראינו "בריכה". מתברר שזהו מגרש הספורט של צפת, אשר מוצף מי ביוב. הוברר שזה לא המקום היחיד בצפת המוצף מיט של הודיות והנחלים מסביב לצפת, העולים על גדותיהם, כמו נחל עמוד. מתברר שמי הביוב מחלחלים והם יגיעו לכינרת. בזמנו שאלנו את נציגי הציבור בעיר מה הם עושים נוכח תופעה זו. תשובתם הייתה שהעניין בטיפול ויש תקווה שהו יוסדר. לאחר שלושה חדשים קראתי בעתונות שהנהלת העיר גלת והחליטה על שביתת רעב במשרד הפנים או הרשות לפרוייקט הביוב, בראשותו של מנכ"ל מש הפנים. ראיתי בכך אמצעי לא מכובד ומוגזם, ויחד עם זה הזמנתי אותם לכנסת לפגישה. בשיחה התברר שהתכניות היו מוכנות אלא שמשום-מה שכחו את השלב של חפירת התעלות שדרכן צריך היה להוביל את המים למכון הטיהור של מי השפכים. זה היה התכנון משנת 1964. במצב שנוצר צריך להתחיל בתכנון מחודש ששוב יכול להימשך 12 שנה.

אין ספק שיש כאן מחדל, ולא מעניין אותי במי האשם - האם ראש העיר והנהלת העיר אשמים בכך, או שיש להטיל את האשמה ע משרד הפנים והרשות הארצית לפרוייקט הביוב. בדברי תשובתו להצעתי לסדר היום ניסה השר להוכיח שהכתובת היא הרשות המקומית, ומשרד הפנים יכול להושיט לה עזרה זו או אחרת. יכול להיות שגישתו של שר הפנים היא נכונה אבל לא נראה לי שכך צריכה ממשלת ישראל להתייחס לעיר כמו צפת, שנותרה ללא רשת ביוב במשך כל שנות המדינה, כאשר המדיניות היא לפתח את העיר, לבנות בה שיכונים ולהגדיל את מספר תושביה. אינני נכנס כאן לנושא של חלוקת סמכויות; נראה לי ששני הגורמים אשמים, ולמעשה כולנו אשמים, כל נבחרי הציבור, כי היינו חייבים להתריע על כך לפני שנים, אבל האחזיות לכך מוטלת קודם-כל על הממשלה ועל השר המייצג אותה בתחום זה. זוהי כא תשובה לדברי התשובה של שר הפנים בכנסת.

לא אכנס עכשיו לפרטים. אני מבין שלדיון יוזמנו נבחרי הציבור בצפת וכך נציגי פרוייקט הביוב הארצי ואנשי משרד הפנים כדי שנוכל יחד לברר את הבעיה ולנסות למצוא לה פתרון תוך זמן קצר ביותר.

היו"ר י. ארידור: הנושא יועבר לוועדת משנה.

ב.צ. קשת:

אני מברך את חבר-הכנסת גיבלבר שהעלה את הנושא לסדר-היום. תמכתי כמובן בהעברתה לווע כי אני חושב שאנו לעתים מזניחים את האזרח, את הפרט, שהוא הסובל מהצחן העולה ממי הביוב, כאשר יש ריב סמכויות בין משרד הפנים לבין הרשויות המקומיות, ובכלל זה גם משרד הבריאות המופקד על בריאות העם.

לפני מספר שנים כאשר דנו בנושא בכינרת, כבר אז נאמר שכמות מסוימת של השפכים מההרים זורמת לכינרת ומזהמת אותה אני תומך בהצעה להעביר את הנושא לוועדת משנ לטיפול דחוף.

ג. אליעד:

בשולי הענין רצוני להעיר שמטרידה אותי הנטיה להגדיל את האוכלוסיה של העיר צפת ל-100 אלף נפש. בין צפת לכרמיאל יש שממון יהודי. אני חוזר ומעלה את הנושא שצריך להדריך את מנוחתנו. אינני מבין את התכונה שבהגדלת האוכלוסיה של עיר בגליל המזרחי, אזור שיש בו ישוב יהודי, תוך הזנחתו של מרכז הגליל.

א. הרליץ:

הערה עקרונית בעקבות דבריו של חבר-הכנסת גיבלבר בכנסת ובישיבה זו ודברי התשובה של שר הפנים בכנסת. הדברים שנאמרו על צפת אפשר לחזור עליהם גם לגבי מקומות אחרים בארץ, וירושלים בכלל זה, כאשר נבנות שכונות חדשות המאוכלסות על-ידי משפחות מרובות ילדים, בלי לדאוג לרשת ביוזב שתענה על הצרכים של השכונות האלה. יש דוגמאות לכך גם באשדוד ובערים אחרות, שהאוכלוסיה בהן גדלה ושהתעשייה בהן התפתחה והתרחבה.

אני מבקשת להשמיע את הדברים באזני אנשי משרד הפנים. משרד הפנים אחראי על התכנון הכולל באמצעות ועדות תכנון ובניה מחוזיות ומקומיות. יתכן שצריך לחשוב על שיטה אחרת. אי-אפשר להטיל את האשמה על ראשי הערים. משרד השיכון בונה, משרד החקלאות מפקד על שמירת קרקע חקלאית, משרד הבריאות מפקד על בריאות התושבים, המערכת איננה מתפקדת כראוי. הגיעה השעה לבדיקה הרבה יותר יסודית של הנושא.

ש. רותם:

אני שמח שההצעה הועלתה לסדר-היום. אני מסכים למה שאמרה חברת-הכנסת הרליץ שהבעיה איננה רק הבעיה של צפת אלא של כל המדינה. התכנון קיים, יש תכנון כולל לביוב בכל הארץ. אני יכול לציין מה עשינו כדי לקדם את פתרון הבעיה, ולעומת זאת מה עשתה הכנסת שקיצצה את התקציב לביוב. רק לפני חודש שוב קוצץ תקציב הביוב. קיבלנו הלוואה מהבנק העולמי לביוב, ומול זה המדינה היתה צריכה להקציב סכום מסוים. סכום זה קוצץ.

קיים מחסור רציני בכוח אדם הן לתכנון מפורט והן לביצוע העבודות.

רציתי להבהיר שלא כל הרעה היא במשרד הפנים. נשמח לברר את הבעיה בוועדת משנה. חשוב שהדיון לא יצטמצם רק לבעיה של צפת אלא של כל המדינה.

לפי תכניות פיזור האוכלוסיה, צפת רחוקה מלהיות עיר בעלת אוכלוסיה של 100 אלף נפש. לפי תכנית זו שאושרה על-ידי הממשלה צפת תמנה לא יותר מאשר 40 אלף נפש.

ג. אליעד:

תודה על האי-נפורמציה. מהו מספר התושבים בצפת כיום?

ש. רותם:

צפת למעלה מ-20 אלף נפש.

א. ורדיגר:

אני מצטער שלא שמעתי את דבריו של חבר-הכנסת גיבלבר בכנסת. לפני שהוא העלה את ההצעה שוחחנו בינינו על הנושא. יש פניה של ראש העיר צפת למספר חברי-כנסת בקשר למחירי הדירות בצפת. (א. גיבלבר: שילבתי את הענין בדברי.) זה משתלב עם המדיניות של פיתוח הגליל ואכלוסו. וכאן נוצר מצב מוזר. לא ידעתי שמחירי הדירות בצפת עולים על מחירי דירות באזורים מסוימים בצפון תל-אביב. הגשתי הצעה לסדר-היום בנושא אבל היא לא הגיעה לדיון. היות וחבר-הכנסת גיבלבר העלה את הנושא של צפת ושילב בדברים גם את הבעיה של מחירי הדירות בצפת, אולי נוכל להתייחס גם לבעיה זו בישיבות הוועדה שתקיימנה בפגרה.

6.8.76

א. גיבלבר: הבאתי את ענין השיבונים כדוגמה לחוסר תיאום, אבל זה לא שייך לשר הפנים ולא לוועדת הפנים. נוכל לחזור לכך במסגרת הצעה רגילה לסדר-היום. לא הנושא הזה הועבר לוועדת הפנים. אם נדבר על אכלוס הגליל ועל בנייה בצפת נחליש את הנושא אשר דורש טיפול מיוחד.

היו"ר י. ארידור: אין התנגדות להעביר את הנושא לוועדת משנה.

חוק לתיקון פקודת הרשויות המקומיות (מס עסקים) (מס.7) תשל"ו-1976

ש. רותם: אני רוצה להתייחס להצעה שהוצעה על-ידי חברי הוועדה ולקבל את ההמלצה של הוועדה בדבר הגבלת התוספת בשנת 1976. בדקנו את ההצעה ואנו מבקשים להחשב עם המצב העובדתי שיש רשויות מקומיות שהחליטו על חוקי עזר שבהם ההגדלה היא בגבולות של 35%, מה שתואם את שיעור ההתייקרות מ-1975 עד סוף 1976. אנו מוכנים להוסיף לחוק הוראה האומרת: על אף האמור בחוקי עזר שהותקנו לפי הפקודה, לא תגבה רשות מקומית בשנת הכספים 1976 תוספת מעל 35% עד סכום של 1000 לירות; מ-1001-5000 לירות - עד 50%; ומעל ל-5000 לירות - עד 100%.

היו"ר י. ארידור: איננו יכולים להוסיף סעיף לחוק בלי שצראה לפנינו את הנוסח המדוייק שלו.

ש. רותם: איננו רואים הצדקה להגביל את הרשויות המקומיות בהפעלת סמכותן תוך הגבלת שיעור ההעלאה כלפי חוקי עזר שנחקבלו לפני 1975.

א. גיבלבר: לא צריכה להיות כאן הגבלה של זמן.

ש. רותם: זוהי ההצעה של הוועדה. יש הצדקה שההגבלה תחול על אותן רשויות מקומיות שהעלו את המס בשנת 1975.

ב.צ. קשת: אני מתפלא על שנציגי מרכז השלטון המקומי אינם משתתפים בישיבה.

מ. ורטמן: הם הוזמנו לישיבה?

היו"ר י. ארידור: הם הוזמנו.

ב.צ. קשת: ההצעה שקרא באזנינו מר רותם איננה הגיונית אפילו לגבי דידם של אלה שהציעו דירוג.

אני רוצה להסתייג מהחוק לתיקון פקודת הרשויות המקומיות (מס עסקים). העילה לכך יכולה להיות התיקון המוצע הבא להגדיל את התקרה של המס מ-10 אלפים לירות ל-20 אלף לירות. דובר כאן על מוסדות שאינם משלמים את המגיע מהם. בין המשלחות שהופיעו בפני הוועדה לא ראיתי משלחת של איגוד הבנקים.

י. ברזני: הם היו מיוצגים על-ידי המשלחת של לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים.

ב.צ. קשת: הם לא הופיעו בשום מסגרת, כי העניין לא נוגע להם. הופיעו בעלי קיבוצים, בעלי מסעדות, מוכרי עתונים, מוכרי רהיטים וכדומה. החוק בא להפלות לרעה אדם באשר הוא עצמאי. הוא פוגע במאות אלפי מפרנסים. מצד שני, ההכנסה הצפויה לרשויות המקומיות בעקבות אישור החוק היא אפסית.

השאלה אם כדאי לעורר מורת-רוח בקרב מאוח אלפי משפחות בישראל, שבחלקן הגדול מצבן החמרי איננו כל-כך טוב, ולאשר את התיקון המוצע, מה גם שאיננו יכולים לפקח על הביצוע? אני מציע לבטל את התיקון המוצע.

מ. ורטמן:

אני מוכן להצטרף לדעתו של חבר-הכנסת קשת שאפשר לחיות בלי מס עסקים. אבל לא התכנסנו היום כדי להחליט על מבנה המסים ברשויות המקומיות. לו היתה עומדת לפנינו הצעה כזו הייתי מציע לבטל את כל המסים ולהשתית את המיסוי על מס הכנסה. זו לא הצעה חדשה, העלו אותה מספר פעמים בעבר. יש ודאי בלי עסקים שאין להם הכנסה, ולעומתם אחרים שיש להם הכנסות גדולות והם משלמים 5000 לירות לשנה. התיקון המוצע בא להעמיד את המס על בסיס ריאלי ולהתאימו למציאות.

מר מליון אמר: תציעו מס אחר במקום מס עסקים; תציעו ארנונה כללית שתחול על כולם. המבנה הצודק יכול להיות מבוסס על הכנסה. האם אנו ערוכים לזה? כולנו יודעים שאצל אזרחים רבים הדמיון בין מה שכתוב בדו"ח על ההכנסה לבין ההכנסה במציאות הוא מקרי בלבד. אני מסכים שצריך לחפש שיטה צודקת.

ב.צ. קשת:

הצענו דרך פשוטה - להוריד מהרשויות המקומיות את העול שצריך להיות מוטל על הרשות המרכזית.

מ. ורטמן:

תגיש הצעה ונדון בה.

אני מציע לאשר את התיקון המוצע כדי לאפשר לרשויות המקומיות לתפקד ולא לאלץ אותן לבקש מענקים. ראשי הרשויות המקומיות אינם רוצים לפגוע באזרחים על-ידי קיצוץ בשירותים. אנו צריכים ללכת לקראתם ולהעלות את שיעורי המס תוך מגמה לחפש דרכים לתיקון המבנה של המיסוי.

אשר להצעה של מר רותם - אפשר לא להציע כל הצעה או להציע משהו הניתן לביצוע ונראה צודק. אינני יודע איך אפשר לעשות השוואות וחישובים לגבי העבר.

התיקון הוא חשוב, הוא עונה לטענות של נציגים שהופיעו בפנינו וחששו מפני קפיצה תלולה של המס. חבל שהצעה זו לא היתה לפנינו לפני שהם הגיעו לישיבה.

ה"ר י. ארידור:

אני מבקש להציע מספר הצעות. אינני רוצה לחזור על הנימוקים שהשמעתי בישיבות קודמות. הצעותי הן: 1. להקטין את התקרה של מס העסקים מ-10 אלפים לירות ל-1 לירות; 2. אם יהיו בחוק שני סעיפים, אציע להוסיף סעיף שלישי שיאמר: סעיפים 1-2 לחוק בטלים; 3. אני מציע כי תחילתו של החוק תהיה כאשר שר הפנים יקבע קריטריונים להפעלתו, באישור ועדת הפנים. אני מסתמך בהצעתי על הבטחתו של שר הפנים שיהיו קריטריונים שיידונו בוועדה. 4. חוק זה יכנס לתקפו ב-1.4.77 כדי שהוא לא יהיה רטרואקטיבי. אדם רשאי לדעת בראשית שנת כספים איזה הוצאות תוטלנה עליו. זוהי כמובן הצעה אלטרנטיבית.

אני מבקש את שר הפנים, שצריך להגיע לישיבה בשעה 10.00, להגיב על הצעות אלה.

א. גיבלבר: הוועדה מקיימת את ישיבתה ואיננו יכולים לחכות לשר הפנים.

האם הכוונה היא להגביל את שיעור ההעלאה
רק בשנת 1976 או גם להבא?

נ. אליעד:

ההגבלה תחול רק בשנת 1976.

ש. רותם:

ומה יהיה בשנת 1977?

נ. אליעד:

תחולנה ההוראות הכתובות בחוק העזר.

ש. רותם:

ועדת הפנים קבעה אמות-מידה ברורות ולא
רצתה להשאיר זאת לעיריות. אתן את ידי
לאישור החוק אם הוא יהיה תואם את המסקנות של ועדת הפנים. אינני
מסכים שההגבלה תחול רק על שנת 1976, ובשנים הבאות העיריות תפעלנה
לפי ראות עיניהן.

נ. אליעד:

על הצעת החוק קיימנו דיון ממושך, ואני
מציע לסיים את הפרשה.

ד. קורן:

היו"ר י. ארידור: השר חייב להשיב על שאלה אחת בענין הקריטריונים.

ד. קורן: אני בעד ביטול מס עסקים ברשויות המקומיות.

אני מציע כי בסיכום הדיון תפנה הוועדה לשר
הפנים ותבקשו לפעול לשינוי מערכת המיסוי ברשויות המקומיות. אני תומך
ברעיון ש-2% ממס ערך מוסף יועברו לרשויות המקומיות. יש מס על הכנסה
ומס על ההוצאה, והמס על ההוצאה הוא לא פחות צודק ממס על ההכנסה. אבל
עד שנגשים את הרעיונות האלה עלינו להבטיח את קיומן של הרשויות
המקומיות. כוועדת פנים חובתנו לסייע לרשויות המקומיות ולא להתעלל
בהן. הרשויות המקומיות זקוקים לכסף ואי-אפשר לבטל את המס הזה בלי
שהיה לו תחליף.

האינפלציה והשינויים בערך הכסף מחייבים
להגדיל את תקרת המס. יחד עם זה צריך להבטיח דירוג כדי שיהיה מרווח
יותר גדול בין בעלי היכולת לבין אלה שיכולתם יותר קטנה. הוועדה
במסקנותיה קבעה שיהיה דירוג. אפשר להקטין את מספר הדרגות משש לשלוש.

בסיכום, בעת הבאת החוק לקריאה שניה וקריאה
שלישית תבוא לכלל ביטוי הדעה של הוועדה שיש לשנות את שיטת המיסוי
ברשויות המקומיות; אי-אפשר לבטל את המס בלי למצוא מקור תקציבי אחר;
אינני מציע להיחפס לעקרונות שאי-אפשר לממש אותם מהיום למחר ובאותו
זמן לפגוע ברשויות המקומיות.

א. ורדיגר: על הפסוק "צדק-צדק תרדוף" יש אמרה של
אחד האמורים החסידיים, שאת הצדק צריך לרדוף
עם צדק. אני חושש שאנו רודפים אחר הצדק ללא צדק. לא נוכל להגיע לצדק
אבסולוטי בחשלוּם מסים, כי איננו יודעים מי עשיר ומי עני. אינני מתיימר
לייצג לא את האופוזיציה ולא את הקואליציה. אני חושב שצריך לבטל כליל
את מס העסקים. נשמעה טענה שאי-אפשר לבטל מס המכנים 100 מיליון לירות.
היו"ר י. ארידור: התוספת המוצעת מתבטאת בסכום של 20-30 מיליון.
הסכום הכולל הוא 100 מיליון.

א. ורדיגר: כולנו יודעים מה פירושם של 100 מיליון לירות
בחציב הלאומי, עם ההזרמות של מיליונים
לגופים שונים. אני רוצה לרענן את זכרונם של חברי הוועדה ולהזכיר כי
בשנת 1974, כאשר משרד הפנים החליט שהעיריות לא תגבינה תוספת ארנונה,
נתלת שהממשלה תכסה את ההפרש וחזרים אותו לקופת העיריות. דומני
שהגיע אז לסכום של 300-400 מיליון לירות. זה היה צעד מהפכני.

6.8.76

א. ורדיגר:

העלו את המסים ברשויות המקומיות, אבל הממשלה שילמה את ההפרש. היו דברים מעולם.

ב.צ. קשת: היום מדובר על סכום של 25 מיליון.

א. ורדיגר: חברי ועדה הציעו להגדיל את מס העסקים ולהשאיר אותו בתוקף תקופה מסוימת עד שהממשלה תציע אלטרנטיבה למס זה. לא נצליח להניע את הממשלה לשנות את שיטת המיסוי ולבטל את המס אם היום נאשר את התיקון המוצע. נכון שאם המס קיים, צריך להתאימו למציאות. אבל השאלה אם המס דרוש או לא. הממשלה שהטילה על הציבור את הנטל של תשלום מס ערך מוסף יכולה לוותר על ההכנסה הזו ולא ליצור אווירה של העלאת מסים מדי פעם בפעם.

בשלב זה אינני מציע לבטל את המס אלא להשאירו במתכונתו הנוכחית ויחד עם זה לפנות לממשלה ולבקשה להציע אלטרנטיבה לכיסוי הסכומים האלה.

י. בארי: שמחתי לשמוע משני חברי ועדה נכבדים, חברי-הכנסת ורטמן וקורן, שיש לשנות את הבסיס של שיטת המיסוי ברשויות המקומיות, תוך ביטולה של פקודת הרשויות המקומיות (מס עסקים). חבר-הכנסת ורטמן הציע להשתית את ההכנסות הנגבות ממסים מוניציפליים על מס הכנסה. חבר-הכנסת קמחי הציע שינוי רדיקלי בכל שיטת המסים. ניתן להציג את השאלה: מדוע לא הובא עד היום חוק מתאים לשינוי שיטת המיסוי? מה מנע מהקואליציה להביא חוק כזה? קשה גם להבין את הסיבוך הרב, שעליו דיבר חבר-הכנסת ורטמן, הכרוך בשינוי בסיס המס, אם רוצים לעבור למס הכנסה או אלטרנטיבית למס ערך מוסף, תוך הפרשת שיעור זה או אחר מהמס לרשויות המקומיות. אם תחשבו על כך הגיעו למסקנה שאין כל קושי לשנות את השיטה; להיפך, זה יחסוך מנגזונים מנופחים ומיותרים ברשויות המקומיות. אלא מאי? - האופוזיציה דרשה זאת, גם הקואליציה. זה לא נושא חדש. התביעה לשנות את בסיס המיסוי איננה חסרת תקדים. אני יכול להעיד כי בכנסת הנוכחית היתה הצעה כזו. בכל שנה בדיון על סקירת שר הפנים על פעולות משרדו ובן בדיונים על נושאים שהועלו בכנסת על מדיניות המשקית של הרשויות המקומיות, דובר על כך. השר אפילו הבטיח אשחקד שהוא ימנה ועדה כפי לבדוק את שיטת המיסוי. עיקר חפקידה של הוועדה היה להחליט מה שייך לרשויות המקומיות ומה לא; באילו תחומים תמשכנה הרשויות המקומיות לטפל ואילו תחומים יעברו לטיפול הממשלה. ההצעה של האופוזיציה היתה, שדווקא התחומים שלטענת ראשי הרשויות המקומיות הטיפול בהם גורם את עיקר הגרעון, אלה יעברו לטיפול הממשלה. לאחר שוועדה זו, שהיתה מורכבת מאישי ציבור בכירים, דנה והגיעה למסקנות, בנקודה העיקרית של הגדרת הנושאים השייכים לרשויות המקומיות ואלה השייכים לממשלה - לא ניתנה תשובה. נאמר שהנושאים הם כל-כך נכבדים שצריך להושיב ועדת מומחים שתדון בכך.

אני מזדהה עם עמדתו של חבר-הכנסת ורדיגר, שאם יש סיכוי כלשהו לשנות את מדיניות המיסוי לפחות במה שנוגע לרשויות המקומיות, הרי הוא טמון בכך שלא נאשר את החוק. על-ידי כך נאלץ את הממשלה לשנות את מדיניות המיסוי.

באחת הישיבות הקודמות הופיע לפני הוועדה ראש רשות מקומית ואמר ברחל-בתן-הקטנה: אם חוק זה לא יתקבל עכשיו, בחדשי יולי או אוגוסט, הרי הוא כבר לא יתקבל ולא יופעל. כולנו הבנו מדוע מקובל עלי שהוא לא דיבר רק מהגיגי לבו. עובדה שהדברים נאמרו לפני הוועדה. אני יכול להבין שבצד מספר חדשים לא יחסר כסף לרשויות המקומיות. הקופה תהיה מוצפת במזומנים. לא יהיה גרעון. לא זה יהיה

6.8.76

י. בארי:

השיקול המכריע. זוהי הוכחה ניצחת לכך שהדרך היחידה לשנות את מדיניות המיסוי היא לא ליתן יד לאישור חוק זה.

אני עובר לאספקט העקרוני של הבעיה.

אחד העיוותים החמורים ביותר במשק הישראלי זוהי החלוקה של האזרחים לשתי קטגוריות: סוג אחד של אזרחים הקמים השכם בבקר, עובדים 10-12 שעות ביממה, ללא פיצויי פיטורים, ללא תנאים סוציאליים, ללא חופשות משולמות, ללא ותק, ללא זכויות פנסיה, ללא גמול עבור שעות נוספות. משום-מה קבוצה זו של אזרחים נחשבת לקבוצה הקפיטליסטית המנצלת שממנה צריך לשאוב כספים. הקבוצה השניה היא של אזרחים הנהנים משעות קיץ, העובדים בחדרים ממוזגים, שיש להם קרן פנסיה, שעות נוספות וכיוצא באלה. זוהי הקבוצה הזכאית לכל ההטבות.

א. גיבלבר: הקבוצה הראשונה איננה משלמת מס אמת. שם

נמצאים מיליארדים של הון שחור.

ב. צ. קשת: זה בשנליים של קבוצה גדולה.

היו"ר י. ארידור: הערת-ביניים: לא העלאת התקרה של מס עסקים

תביא לחילום מס אמת.

י. בארי: בדיקה אובייקטיבית תוכיח שרבים מבעלי הרכוש

והחווילות החיים על רמת-חיים גבוהה הם דווקא

שכירים. אם אתה גורס שמה שמכונה מס עסקים - נמתאים יותר לכנותו

"קנס עסקים" - נועד לפצות את החברה על-כך שמפרנסים עצמאיים אינם

משלמים מס אמת, תאמר זאת במפורש.

ג. אליעד: כולנו בדעה שמש זה הוא הכרח השעה.

י. בארי: אם אתה סובר שצריך לבטל את המס ולהטיל

אותו על בסיס צודק יותר, אל תעלה אותו

עכשיו.

אני רוצה לצטט את דברי שר הפנים בכנסת

ביום 19.7.76: "אני מוכן לומר שבועדה נהיה מוכנים בחפץ-לב לבדוק

ולבחון אם לבטל את מס העסקים הזה לטובת ארנונה כללית - דבר שלדעתנו

היה מביא לשיפור הגבייה, לביטול מנגנון או לפחות לשחרורו ולפישוט

הליכים, דבר שהיה נותן הכנסות נחוצות לרשויות המקומיות המעניקות

שירותים טובים. כאמור, נהיה מוכנים בוועדה לבדוק את הצירוף בין

הארנונה הכללית לבין מס עסקים, או ביטול מס העסקים."

ש. רותם: אני מבקש לצטט את המשך הדברים. אני

מתכוון לחשובת שר הפנים לוויכוח.

היו"ר י. ארידור: בתשובה לוויכוח אמר השר: "אני מוכן

בהחלט לדון בוועדה על רעיונות במסגרת

הקריטריונים וכדומה".

ש. רותם: השר אמר: "לא היתה לי כוונה שאגב הוויכוח

על העלאת התקרה מעשרת אלפים לעשרים אלף

לירות, נגניב איזה שהוא תיקון יותר יסודי."

י. בארי: אתה ציטטת דברי פרשנות של השר. אני ציטטתי

דברים כפשוטם.

6.8.76

י. בארי:

ואשר להצעה של מר רותם - -

הצעה זו לא קיימת. יש ויכוח רק על השיעורים.

ש. רותם:

אני מבקש תשובה לטענה שהושמעה בישיבה הקודמת:
האם נכון שמשרד הפנים התנה את תשלום המענקים

י. בארי:

בגביה של מס עסקים? (ש. רותם: נכון.) אני חושב שהוועדה צריכה ליתן דעתה על כך.

לסיכום דברי בשלב זה אני מצטרף להצעה של

יו"ר הוועדה להוריד את מס העסקים ל-1 לירה, זאת במסגרת הדיון בהצעת החוק שהועברה לוועדה. אם הצעה זו לא תתקבל, אני מציע באופן אלטרנטיבי להעלות את אחזקת המס בלירה אחת במקום בעשרת אלפים לירות.

א. יריב:

מס זה נראה לי פרובלמטי, אבל על-ידי ביטולו

לא נצא ידי חובתנו לתיקון יסודי של שיטת המימון

של תקציבי הרשויות המקומיות. מאחר ואין בידנו פתרון עקרוני יסודי, מוטב לנקוט בצעדים המקטינים את העיוותים ואת המגרעות אשר במס העסקים. לכן הבה נגביל את תוקפו של המס לתקופה מסוימת כדי שתהיה לנו שהות לבוא עם הצעה שיש בה כדי לפתור באופן יסודי את בעיית המיסוי ברשויות המקומיות. לכן נראה לי שיש לאשר את ההצעה שעובדה על-ידי הרוב בוועדה.

היו"ר י. ארידור: אני מקדם בברכה את שר הפנים ורצוני לסכם באזניו

את דיוני הוועדה. יש הצעה של חלק מחברי הוועדה

לחקן את הצעת החוק בנוסח שהתקבל על דעת רוב הוועדה בדיון קודם באותו נושא, היינו להעלות את התקרה של המס לעשרים אלף לירות, אבל להגביל את שיעור ההעלאה של המס באחוזים מהסכומים ששולמו, בלי לציין תאריך. יש הצעה של חברי ועדה המתנגדים למס עסקים בכלל והנותנים להתנגדותם צורות שונות. בין היתר מבקשים חברי ועדה שהוועדה תשתדל לקיים את מה שאמר השר במליאת הכנסת "נהיה מוכנים בוועדה לבדוק את הצירוף בין ארנונה כללית לבין מס עסקים או ביטול מס עסקים." כן אמר השר: "אני מוכן לומר שבוועדה נהיה מוכנים בחפץ-לב לבדוק ולבחון אם לבטל את מס העסקים הזה לטובת ארנונה כללית, דבר שלדעתנו היה מביא לשיפור הגביה, לבטול מנגנון או לפחות לשחררו ולפישוט הליכים - דבר שהיה נותן הכנסות נחוצות לרשויות המקומיות המעניקות שירותים טובים." כן אמר השר: "אני מוכן בהחלט לדון בוועדה על רעיונות במסגרת הקריטריונים." הדרישה של חברי הוועדה היא לקיים את הדברים האלה.

א. גיבלבר:

אני רואה בוויכוח שהתחדש כאן בלהט כזה נסיון

מצד חברים לעשות רביזיה בהחלטות מפורשות של

הוועדה. חבר-הכנסת בארי גילה לנו שגם חברי המערך אינם מחייבים

כל-כך את מס העסקים. אני רוצה לקרוא את המסקנות של הרוב בוועדה:

"ועדת הפנים סבורה שחוק מס עסקים הינו ^{חלק} מלושן,

שאינו מבוסס על קריטריונים ברורים ואחידים ברשויות השונות. מצב זה

יצר חלוקה בלתי-צודקת של נטל המס כאשר בעלי עסקים קטנים משלמים

יחסית יותר מאשר בעלי עסקים גדולים.

2. הוועדה קובעת כי יש לחקן את חוק מס העסקים

בצורה שייקבעו בו קריטריונים אחידים וברורים שינחו את הרשויות

המקומיות על-מנת להבטיח חלוקה צודקת ופרוגרסיבית של המס. הוועדה

פונה למשרד הפנים להכין קריטריונים ברורים לגביית מס עסקים.

3. הוועדה סבורה כי כל עוד לא הוצעו מקורות

הכנסה אלטרנטיביים לרשויות המקומיות וכל עוד לא בוצעה רפורמה במיסוי

הרשויות המקומיות, אין לבטל את מס העסקים."

6.8.76

א. גיבלבר:

היות ואיך קריטריונים אחידים והוועדה גם לא תספיק לגבש אותם, אמרנו כי במקום קריטריונים אחידים ומעודכנים נשים סייגים. הצענו ששה סייגים במסגרת תקרה של 25 אלף לירות. שוען מר רותם זהו סולם דירוג מפורט מדי ויש לסמוך בנדון גם על הרשויות המקומיות. לכן מוצע לקבוע שלושה סייגים: עסקים המשלמים עד אלף לירות - תוספת עד 35%; עסקים המשלמים 1001 לירות עד 5000 לירות - תוספת עד 50%; ואלה המשלמים מעל 5000 לירות - תוספת עד 100%, הכל במסגרת התקרה. הסולם הזה נראה לי.

יש לחץ מצד השלטון המקומי להפעיל את החוק עכשיו ולא במאוחר כדי שאפשר יהיה להפיק ממנו תועלת. לכן ביקשנו להחיש את הדיון בחוק ולאשרו. קביעת קריטריונים כרוכה בעבודה רבה. אנו פונים לכן למשרד הפנים ומבקשים להכין אותם. אם תהיה רפורמה במיסוי של הרשויות המקומיות יתכן שהמס יבוטל. אם המס יתקיים לאורך ימים, יש כמובן לקבוע קריטריונים לגבייתו. אני מציע בשלב זה להסתפק בסייגים שפירסתי בלי להגביל זאת לשנה זו או אחרת.

היו"ר י. ארידור: כיוון שנמצא עמנו היום, רצוני להזכיר את ההצעה לסדר-היום של חברת-הכנסת הרליץ בענין האתר בעתלית. בקשתי היא שראש לשכת השר יתאם עם מזכיר הוועדה את המועד להופעתו של השר בוועדה בנושא זה.

שר הפנים י. בורג: בימים הקרובים אני עומד לבקר בעתלית כדי לראות את מצב הדברים בעצמי ולבחון איזה תוצאות היו להבטחות של הסוכנות ומינהל מקרקעי ישראל. טוב מראה עיניים.

לענין הצעת חוק מס עסקים - קראתי בעתונות מה אמר כל אחד מחברי הוועדה ומהן הנקודות השנויות במחלוקת. לחלק זה של הדיון באתי קצת מוכן. בימים האחרונים קיבלתי פניות מראשי ערים, שאינם משתייכים למפלגה שלי דווקא, ובמקרה שייכים גם למפלגתו של היו"ר האויב קטיבי של הוועדה, והם ביקשו שנעמוד בחוקף על אישור החוק. (י. בארי: האם השר קיבל פניות גם מאלה האמורים לשלם את המס?) יש תור ארוך של אנשים שאינם רוצים לשלם מס, כל מס ולא דווקא מס זה.

אני מודה שכאשר התחלתי לכהן בתפקידי כשר הפנים חשבתי על שינוי השיטה. ניהלנו כמה מאבקים ולא הצלחנו. אם תצליחו להביא לכך שמש ערך מוסף, לפי מחזור, ייועד גם לרשויות המקומיות, תבוא עליכם ברכת כל שדי הפנים לעחיד לבוא. היום אין טעם לנגוס פה ושם בסכומים, אבל אנו חייבים להתחשב במציאות ובשינויים שחלו בערך-הכסף. אמרתי בדברי תשובתי למתווכחים בכנסת, שאינני רוצה בהזדמנות זו להגניב את הרפורמה הגדולה שאנן מאמין בחשיבותה ובחיוניותה. אל נשתמש במסמר כאשר מדובר בצע. על מה אתם רוצים לתלות את הצנדי? בסך-הכל הצעה היא להגדיל את התקרה של המס הזה לאחר שהיא לא הועלתה במשך שנים שבהן מחירי כל המצרכים והשירותים עלו באופן ניכר.

שמעתי שיש שתי הצעות: האחת הרוצה לבטל את המס, והשניה הרוצה לסייגו בכמה סייגים. אתם יכולים להציע לבטל את המס, אבל אין לך כל ערך פרט לערך תעמולתי. זה אולטרה-וייט: משהעבירה הכנסת ברוב את הצעת החוק לוועדה, הוועדה איננה יכולה לבטלה. אתם רוצים ששר, שיביא הצעת חוק, יציע להעבירה לוועדת הכספים? מה ההגיון הקונסטיטוציוני שבכך?

היו"ר י. ארידור: השר חייב להציע להעביר את הצעת החוק לוועדה המוסמכת לדון בה לפי התקנון.

שר הפנים י. בורג: אני מקבל את ההערה של היו"ר ברוח טובה, למרות שיש לי אפשרות להגיב גם עליה. במקרים מסוימים ועדת הכנסת מחליטה לאיזו ועדה להעביר הצעת חוק. מכל מקום, הוועדה איננה יכולה שלא לכבד את החלטת הכנסת, שאם לא כן נעמוד בפני מקרה קונסטיטוציונלי מעניין.

היו"ר ארידור: לא היתה הצעה שלא לכבד את החלטת הכנסת. ההסתייגויות תהינה במסגרת מה שנקבע בתקנון הכנסת.

שר הפנים י. בורג: אני מקבל את דברי היו"ר כלשונם.

אני רוצה להעיר לגבי ההצעה השניה, שסייג זה או אחר איננו מוסיף. כל הרשויות המקומיות מעונינות בהעלאת התקרה. בכל עיר יש רובעים שונים ובהם סוגים שונים של עסקים. אחת צריך להתחשב בסופרמרקט ובבעל המכולת. בכל מקרה יש להשאיר זאת לשיקול-דעתה של הרשות המקומית ולא לקבוע את הדברים באופן כללי ארצי.

אנו הולכים ומתקרבים לשליש האחרון של השנה. במקום לאפשר לאדם לחלק את התשלומים, אנו עלולים להכביד עליו על-ידי הטלת חובה לשלם את כל הסכום בבת-אחת. אנו גם מתקרבים לשנת בחירות. אין מקום לחשוש שאבות העיר יעמנו בתור כדי להגדיל מסים באופן בלתי-סביר. השד לא נורא כל-כך. הבה נקיים סיעה מונציפלית, דוגמת הסיעה האקולוגית, ונעשה מה שטוב לעירייה ולתושביה. עיהיה איננה ששה להטיל על בעל חנות מכולת את חקרת המס. מצד שני, למה נגן על סעפי בנקים גדולים? היום אנו עומדים כמעט לפני פירמידה הפוכה. אם לא נתקן את החוק, לא נועיל לחלשים, ונסייע לעשירים על-ידי כך שנחן להם נשימה יותר ארוכה.

אני חושב שאפשר לבטל את הסייגים. אינני רואה בהם ברכה. אבל אינני רואה בכך גם קזום-בלי.

ב.צ. קשח: מפליאה אותי הפניה של ראשי ערים לשר הפנים, כאשר כל התוספת בכל הארץ מתבטאת ב-25 מיליון לירות. אגב, כולנו שוללים את מס עסקים, אלא שלדעתנו אם שוללים את המס לא צריך להעלות את התקרה. הרשויות המקומיות זקוקות להכנסה הזו, ולכן הממשלה היא שצריכה לכסות את ההפרש.

אדוני השר, אני חושב שפגעת קשות הן ביו"ר הוועדה והן בוועדה כאשר אמרת שהחוק יועבר לוועדה אחרת. מכל מקום כך השתמע מדבריו: אם הוועדה תנהג בצורה כזו, יציע השר להעביר את החוק לוועדה אחרת. אם השר לא התכוון לכך, מוטב שיירשם בפרוטוקול שלא זו היתה הכוונה. אינני רוצה שיסאר הרושם שהשר פגע בוועדת הפנים.

שר הפנים י. בורג: אני רוצה לומר בכל הפשטות, שאילו הפרוטוקול היה מפוענח, אני מניח שהיה ברור לכל מי שהיה רוצה לעיין בו שאתה לחמת נגד דבר שלא קיים. יו"ר הוועדה, שר הפנים ועוד ארבעה חברים, שאחד מהם היה בשנת שבתון באמריקה, היו יחד בוועדה בוונקובר. בארץ נוצר רושם כאילו היתה שם משלחת של עשרים איש. רחוקה ממני המחשבה לומר אבר שיש בו משום פייחות זוחל במעמדו וערכו הרם של היו"ר. לא התייחסתי לאיש; התייחסתי למה שאמר היו"ר על אחת הדעות שהושמעו בוועדה, שכל עוד לא יקויים מה שאמר שר הפנים לא תאושר הצעת החוק.

היו"ר י. ארידור: דיברתי על הסתייגויות שתוגשנה למליאת הכנסת.

שר הפנים י. בורג: זאת אמרת בשלב יותר מאוחר. אמרת כי בוועדה יש אסכולה כזו. אמרתי שאסכולה כזו איננה יכולה

6.8.76

שר הפנים י. בורג:

להתקיים, כי היא מעוררת בעיה קונסטיטוציונית האם הוועדה יכולה לפעול בניגוד להחלטת הכנסת. אם זה לא קיים, גם מה שאמרתי לא קיים.

כל דבר במדינה עולה, ולא רק המדד; המחיר של השירותים עולה וכך של שכר העבודה ברשויות המקומיות. יהיה זה קצת פרדוכסאלי אם בכל מערכת המסים יהיה מס אחד שלא יעלו אותו במשך שנים. אין בכך הגיון. אינני מציע לעשות דבר לא הגיוני.

אומר חבר-הכנסת קשת: מהם 25 מיליון לירות במסגרת חקציב של מיליארדים? כלליית ידוע שלממשלה יש כסף משני מקורות: או מסים או הדפסת כסף, והיא נוהגת לפי הכלל: אחוז בזה וגם מזה אל הנח ידך. הטיעון איננו תופס, כי אם אתה זקוק ל-25 מיליון אתה צריך לגבות אותם או באמצעות מס אחר או על-ידי הדפסת כסף. אינני מאמין שזוהי ההמלצה של הוועדה.

אני מציע לכן לאשר את החוק ולהביאו לקריאה

שניה וקריאה שלישית בכנסת.

אני מבקש לגשת להצבעה.

ד. קורן:

אמרת שהרשויות המקומיות מעונינות בהכנסה זו.

י. בארי:

הן גם תהינה מעונינות שלא רק סוג מסוים של מפרנסים ישתחפו בכיסוי הוצאות אלה אלא גם אנשים אחרים שהמס הזה לא נגבה מהם. כאשר אתה דואג למי ששילם בעבר סכום קטן וסומך על הרשות המקומית שלא תקפיץ את סכום המס בבת-אחת, מה בדבר מי שלא שילם את המס בעבר ונחייבו לשלם את המס כדי להקל על האוכלוסיה הנושאת בנטל?

אם מדובר על מדיניות המיסוי הכוללת ושינוי שיטת המימון של תקציבי הרשויות המקומיות, מה מנע בעדכם עד היום להביא הצעה מתאימה לפנינו? בכנסת הובטח מספר פעמים לשנות את מדיניות המיסוי. אם הקריטריון צריך להיות ההכנסה, מה הקושי לגשת את המס המוניציפלי על הצבנסה, ושהממשלה תעביר לרשויות המקומיות סכומים שהיא גובה?

בענין סיעה מוניציפלית וסיעה אקולוגית, הכל משוכנעים שהענין האקולוגי הוא לטובת התושבים, מה שאין כן ענין המיסוי. לא הכל משוכנעים שענין המיסוי הוא לטובת כל התושבים. לי יש תפיסה אחרת.

היו"ר י. ארידור:

אינני רואה סיבה מדוע לא יובאו לוועדה קריטריונים אשר ייכללו במסגרת החוק. יש קריטריונים בכל רשות מקומית, שאם לא כן לא ניתן לבצע את החוק. בחולון - בית-ספר לריקודים משלם ל"י; סלון ליופי - 100 ל"י; בית-מרחקה - 500 ל"י. בקריית אונו - כלבו משלם 250 ל"י, וקבלן - 10 אלפים ל"י. מדוע אי-אפשר לבוא לוועדת הפנים עם הצעה לקריטריונים? היה די זמן להגיש הצעה עקרונית בנדון. חוקי עזר קיימים בעיריות רבות. סנפיי בנקים לא משלמים את המקסימום. ההערכה שהעלאת התקרה מיועדת לבנקים איננה מדוייקת.

בנושא המוניציפלי צעתי לוקי-דעות. יצרנו פעם סיעה מוניציפלית - בנושא של שלילת מס העסקים היתה דעה אחידה. היום הסיעה הקואליציונית מתגברת על הסיעה המוניציפלית. אני מבקש לממש את החלטות הסיעה המוניציפלית בוועדת הפנים לגבי מס העסקים.

שר הפנים י. בורג:

אני מקווה שנאשר את החוק בסייעתא דשמיא.

ברור לי כי בענין המיסוי בכלל והמיסוי

המוניציפלי בפרט יש פילוסופיות שונות. אמרתי כבר שאל נבוא לתלות על נעץ קטן את כל הדברים שצריך לתלותם על מסמר גדול. בגביית מסים צריך

6.8.76

שר הפנים י. בורג:

בהכנסה. גם חשלום בעד שירותים איננו פסול. יכול להיות שזה מחנך את האזרח.

הדוגמאות שהביא יו"ר הוועדה רק מחזקות את דברי. יש וריאציות שונות ברשויות המקומיות, וזה מוכיח שהסייגים אינם טובים. אם כלבו משלם 250 לירות, למה חייבת הרשות המקומית להעלות את שיעור המס רק ב-35% ולא ב-100%? אני חושב שאפשר להסתייג מהסייגים. מתי הזמן הטוב להציע העלאה במסים? - לכך עוד לא מצאתי חשובה בספרות המדינית והפוליטית.

היו"ר י. ארידור: לפנינו הצעה שהוגשה על-ידי חבר-הכנסת גיבלבר האומרת שלחוק יתווסף סעיף 2 בזו הלשון:
על אף האמור בחוקי העזר שהותקנו לפי הפקודה, לא תגבה רשות מקומית שיעורי מס שיעלו על שיעורי המס שהיו בתוקף בשנת הכספים 1975 כדלהלן: 35% על סכום של עד 1000 לירות; 50% על סכומים מ-1001-5000 ל"י; עד 100% על כל סכום מעל 5000 לירות.

נראה לי שהנוסח צריך להיות: על אף האמור בחוק זה, לא תגבה רשות מקומית מס עסקים שיעלה באחוזים הנקובים להלן על המס שנגבה בשנת הכספים 1975.

נ. נסים: אני מציע להבהיר שבכל שנה יוכלו להעלות באחוזים אלה את המס שנגבה בשנה הקודמת.

היו"ר י. ארידור: לא זוהי ההצעה. זוהי הערה עניינית.

נ. אליעד: אני מסיר את הצעתי.

ב. מואב: אני מתנצל שלא שמעתי את דבריו של שר הפנים. אם שר הפנים תומך בהפורמה, האם הוא מתחייב לכך שזוהי הפעם האחרונה שמשנים את חוק מס העסקים?

שר הפנים י. בורג: שום שר איננו יכול להתחייב על דברים שהוא איננו יודע אם יעלה בידינו לעשותם. אינני יודע אם אהיה חבר-כנסת, אינני יודע אם אהיה שר פנים. איך אני יכול להתחייב?

היו"ר י. ארידור: מול ההצעה של חבר-הכנסת גיבלבר עומדות שורה של הצעות אחרות שאליהן נוספה הצעה האומרת: תוקפו של החוק יפקע ב-1.4.1977. אני מעמיד להצבעה את ההצעה של חבר-הכנסת גיבלבר, ואם היא תתקבל ברוב, יתר ההצעות תהפכנה להסתייגויות. חברי-כנסת שבאו במקום חברי ועדה מסיעתם יוכלו להשתתף בהצבעה.

ה צ ב ע ה

8	-	בעד ההצעה של חבר-הכנסת גיבלבר
5	-	נגד
1	-	נמנע

ההצעה של חבר-הכנסת גיבלבר נתקבלה.

היו"ר י. ארידור: כאמור, ההצעות האחרות תוגשנה כהסתייגויות. אני ממודה לכם ונועל את הישיבה.

(הישיבה ננעלה בשעה 11.00)